

Asia: VN/36258/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuntoutusohjaajat ry:n lausunto

Kuntoutusohjaajat ry mielestä esityksessä on kannatettavaa se, että nuorten pääsy ammatilliseen kuntoutukseen ilman sairaus- ja vammadiagnoosia säilytetään. Sen sijaan Kuntoutusohjaajat ry ei kannata sitä, että osallistuminen nuoren ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisiin palveluihin ei enää pääsääntöisesti oikeuttaisi kuntoutusrahaan. Esityksen mukaan tavoitteena on kohdistaa Kelan ammatillisen kuntoutuksen palveluja NEET-nuorille (aikuisiän kynnyksellä olevat nuoret ja nuoret aikuiset, jotka ovat koulutuksen ja työn ulkopuolella), joka on Kuntoutusohjaajat ry:n mielestä hyvä asia.

NEET-nuorista iso osa on saanut sairauteen tai vammaan perustuvaa etuutta tai toimeentulotukea ennen kuntoutuksen käynnistymistä. Se, että on sosiaali- ja/tai terveyspalvelujen piirissä ei tarkoita, etteikö hän voisi tarvita ammatillisen kuntoutuksen palveluita sosiaali- ja terveyspalvelujen rinnalla. Heikossa asemassa olevalla nuorella terveydelliset, sosiaaliset ja ammatilliset asiat nivoutuvat yhteen. Tarvitaan yhtäaikaista ja rinnakkain samaa tavoitetta kohti eteneviä palveluja. Riskinä on nuoren ammatillisen kuntoutuksen käynnistymisen viivästyminen, kun ratkaisuprosessi monimutkaistuu.

Kuntoutusohjaajat ry haluaa nostaa esiin nuoren syrjäytymisestä aiheutuvat kustannukset yhteiskunnalle. Esityksessä tavoitellut säästöt ammatillisessa kuntoutuksessa siirtyvät todennäköisesti kustannuksiksi sosiaali- ja terveyspalveluihin hyvinvointialueille, joissa on tällä

hetkellä valtavat säästöpainet. Kuntoutusohjauksen näkökulmasta esityksessä ei nähdä kokonaisuutta.

Nuorten ammatilliseen kuntoutukseen on tehty muutoksia hiljattain, eikä aikaisempien muutosten pitkäaikaisia vaikutuksia ole voitu vielä arvioida. Esityksen vaikutusarvioinnit ovat Kuntoutusohjaajat ry mielestä epämääräisiä ja puutteellisia eikä siinä ole otettu kattavasti huomioon seikkoja, joihin esitettävät muutokset nuorten elämässä vaikuttavat. Nuorilla tulisi olla mahdollisuus tehdä jatkossakin sivutoimisena työtä ilman, että se vaikuttaa kuntoutusrahan. Kuntoutusohjaajat ry ei kannata kuntoutusrahan alaikärajan nostamista. Kuntoutusohjaajat ry on huolissaan pitkäaikaisista vaikutuksista, mikäli nuori keskeyttää opinnot taloudellisten seikkojen vuoksi tai ei löydä omaa ammatillista polkuaan.

Kuntoutusohjaajat ry mielestä myös vammaisvaikutusten arviointi on tehtävä perusteellisemmin, monipuolisemmin ja huolellisemmin.

Kokonaisvaltaisen toimintakyvyn arvioinnin tarve on kova sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kelan, hyvinvointialueiden ja sidosryhmien tulisi tehdä yhteistyötä ja määritellä yhdenmukaiset ohjauskäytännöt, jotta jokainen nuori saisi oikea-aikaiset ja tarpeenmukaiset etuudet, palvelut ja tukitoimet. Koordinoinnin ja kuntoutusohjauksen merkitys korostuu. Kuntoutusohjauksella voidaan arvioida toimintakykyä ja oikea-aikaisuutta ja ohjata oikeiden palvelujen piiriin. Lisäksi oppilaitoksiin tarvitaan kuntoutusohjausta, jotta pystytään takaamaan nuorille riittävät tukitoimet. Nuorten haasteet ovat moninaisia ja he tarvitsevat vahvaa tukea ja ohjausta.

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on koulutukseen ja työelämään pääseminen ja työllistyminen. Kuntoutusohjaajat ry:n mielestä esitys lisää nuorten toimeentuloon liittyvää epävarmuutta ja heikentää mahdollisuuksia päästä Kelan ammatilliseen kuntoutukseen sekä heikentää kuntoutuspalvelujen piirissä olevien nuorten mahdollisuuksia osallistua kuntoutukseen ja kuntoutua tavoitteiden mukaisesti. Heikossa asemassa olevia nuoria jää vaille tarvittavia palveluja ja tukitoimia, syrjäytymisen riski kasvaa. Kuntoutusohjaajat ry:n huolena on, että nuorten ammatilliseen kuntoutukseen ohjautuisi vain sellaiset nuoret, joilla on toimintakyvyltään edellytyksiä suoriutua ja enemmän tukitoimia tarvitsevat nuoret jäävät vaille tarvitsemaansa kuntoutusta, tukea ja ohjausta.

Kuntoutusohjauksen näkökulmasta kuntoutusraha tukee ja motivoi nuoria aloittamaan ja sitoutumaan ammatilliseen kuntoutukseen. Nuotti-valmennus on toiminut todella hyvin ja vastannut tarkoitustaan. Usein nuoret tarvitsevat tietoa, ohjausta ja motivointia. Nuorille kuntoutusraha motivoi aloittamaan kuntoutuksen ja huomattuaan kuntoutuksen vaikutukset motivaatio jatkaa kuntoutusta lisääntyy. Käytännön kentällä tämän on todettu pienentävän nuorten syrjäytymisriskiä, edistänyt toimintamahdollisuuksia ja vähentänyt toimeentuloon liittyvää taloudellista stressiä. Erityisesti Nuotti-valmennus on auttanut jäsentämään nuorten tavoitteita ja suunnitelmia koulutuksen tai työelämän suhteen sekä antanut toivoa tulevaisuuteen. Nuotti-valmennuksen

taloudelliselle tukemiselle asetettu päivittäinen tuntimäärä ei ole kannatettava. Lähtökohtana ammatillisessa kuntoutuksessa tulisi olla yksilöllinen tarve ja niiden pohjalta määritellyt tavoitteet. Kuntoutusohjaajat ry ei pidä kannatettavana, että nuorten ja nuorten aikuisten toimeentuloon tehdään lisää heikennyksiä, kun painopiste tulisi olla kuntoutumisen tukemisessa.

Ylitalo Jaana
Kuntoutusohjaajat ry